

מאתר האש

פסקי הלכות ודברות קודש ממרן בעל השביבי אש שליט"א

פרשת בהעלותך תש"פ

מאור העינין שביבי אש על התורה

חובת שמחה בשבת

וביום שמחתכם ובמועדיכם ובראשי חדשיכם (י, ז)

א. איתא בספרי וביום שמחתכם, אלו שבתות, ובמועדיכם, אלו שלש רגלים, ובראשי חדשיכם, כמשמעו, ע"כ, ולכאורה חזינן מדברי הספרי מילתא חדתא דבשבת נמי איכא מצות שמחה כמו במועדים, ולפום ריהטא לא מצינו בשבתות אלא מצות עונג בלבד וכדכתיב בקרא: וקראת לשבת עונג ולקדושה ה' מכובד, אבל מצות שמחה מנא לן. וידועים המה דברי רבותינו האחרונים ובראשם התבואות שור, בחידושי בכור שור סוף תענית, דבשבת ליכא מצות שמחה רק מצות עונג בלבד, וכן נקט בפשיטות מרן הרעק"א בשו"ת סי' א' בהשמטות, דלכן ליכא חיובא בשבת דאכילת בשר ושתיית יין כמו במועדי ה', והיינו משום דביו"ט איכא נמי מצות עונג וכבוד וכמבואר בר"מ פ"ו מהל' יו"ט, אבל בשבת ליכא מצות שמחה כלל, עיין היטב בדבריהם. ועיין היטב בח"ס שבת דף קיא. ובשו"ת או"ח סי' קס"ו, וראה בזה בספר זכרון - הח"ס ובית מדרשו, שביבי אש שם.

וכן מוצאתי להדיא בספר ערכי תנאים ואמוראים, ערך רב יהושע בריה דרב אידי, שכתב וז"ל: "נראה עוד אע"פ שכתב בשבת וקראת לשבת עונג, שמחה ממש אין כתובה בה, אבל כל המועדים כתיב בהו ושמחת בחיך, תדע, שהרי שבת עולה ואינה מפסקת, אבל מועדים מפסיקים, הלכך נראה דאסור להתענות בכל המועדים, אפילו בתענית חלום", עיי"ש. וכן מבואר בדברי המהרי"ל סוף הלכות יו"ט והובאו דבריו בב"ח או"ח סי' תקצ"ז לענין תענית בעשרת ימי תשובה, יעויין שם היטב.

ב. איברא דמצינו בשיטה מקובצת, כתובות דף ז. דכתב שם: "וה"ר משה כתב בפירוש שאסור לישא אשה בשבת, ופירש הטעם משום דאין מערבין שמחה בשמחה, ולא נהירא, דלא אישתמט תנא דליתני הכי, כי קתני אין נושאין נשים במועד, ונראה דב' מועד הוא דשייך למימר ביה ערבוב שמחה בשמחה משום דכתיב ושמחת בחיך, אבל בשבת לא כתיב שמחה וכו'".

אמנם מצינו בכמה דוכתי לרבינו האבודרהם דנקט בפשיטות דשבת נמי אית ביה שמחה וכדחזינא להדיא בדברי הסיפרי לפנינו דיליף מקרא וביום שמחתכם, אלו השי' בתות. וכן נראה גם מדברי רבינו בעל הטורים כאן שכתב: שמחתכם, גימטריא: גם ביום השבת, ומשמע נמי דאזיל בהא שיטתא דאיכא בשבת תורת שמחה. ומצינו להכחזיר שכתב בספרו דאין הקירבה יותר לאלקים מחמת התענית מאשר השמחה בשבתות ובמועדים, עכ"ד.

ג. ברם לקושטא דמילתא מצינו לרבינו הגר"א שהגיה בדברי הספרי ולדבריו אינו מוכח כלל, דאיהו קגריס: וביום, אלו שבתות, שמחתכם, אלו ר"ה ויוה"כ, ובראשי חדשיכם כם כמשמעו, ונמצא דלגירסא זו ילפינן לשבתות מקרא ד"וביום" וכדאשכחנא בקרא "וביום" השבת, ולפי זה אין כל סמך לחדש דשמחה איכא אף בשבתות. ועיין עוד בספרי זוטא כאן.

ד. והנה מצינו יסוד מחדש בדברי בעל התורת חיים סופ"ק דחולין שכתב ליישב שם הגירסא "וישמחו בך ישראל", דקדחי לה בספר המנהגים לרבי אייזיק טירנא וטעמו משום דאנן לא אשכחן חובת שמחה בשבתות, ולכן אית ליה דיש לגרוס כגירסתינו "וינוחו בו".

והעלה שם בעל התורת חיים דתרי גוויני שמחה אשכחן, שמחה גשמית ושמחה רוחנית, ונהי דבשבת באמת ליכא שמחה גשמית אבל שמחה רוחנית בודאי איכא ולכן מצינן למימר שפיר דשבת מקרי יום שמחה, אעפ"י דלית בהו חיובי שמחה בפועל באכילת בשר ויין, ודו"ק היטב. [ויש להעיר דבספר סדר היום כתב דצריך לקנות בשר מלפני השבת כדי לקיים מצות שמחה, וצ"ע בכל זה. ועיין עוד בארוכה בדעת תורה או"ח סי' רמ"ב ס"א].

בענין תפילה בעת צרה

וכי תבואו מלחמה בארצכם... והרעותם בחצוצרות ונזרתם לפני הא' (י, ט)

א. ידועה היא מחלוקת הראשונים בעיקר חובת תפילה מן התורה, דדעת הרמב"ם היא דחיובא דתפילה בכל יום הוא מדאורייתא, ודעת הרמב"ן בספר המצוות שלו דחובת התפילה בעיקרה אינה מן התורה אלא מדרבנן בלבד, אלא דמכל מקום חובת התפילה לות בעתות צרה בודאי דחיובן הוא מן התורה ומהאי קרא הוא דילפינן לה. והנה לדעת הרמב"ם ילפינן חיוב תפילה מן התורה מקרא דולעבדו בכל לבבכם, איזו עבודה שבלב זו תפילה. אמנם לדעת הרמב"ן קאי קרא על עבודת ה' הכללית בכל עניני העבודה, ומצות התפילה אסמכוה אהאי קרא, עיי"ש.

ונראה לומר דלדעתו של הרמב"ם האי קרא דוהרעותם בחצוצרות אינה מצות תפילה וזעקה, אלא מצות תקיעה ותרועה בחצוצרות וכלשונו בספר המצוות, מצוה נ"ט: "שצינו לתקוע בחצוצרות במקדש ע"י הקרבת כל קרבן... וכן אנחנו מצווים לתקוע בחצוצרות בעתות הצורך והצרות, כשנצעק לפני ה' יתעלה", ומבואר דמהות המצוה היא מצות תקיעה בעת הצעקה. [ומיהו מלשונו בריש הלכות תענית אינו משמע הכי, ועיין במ"מ שם, וצ"ע].

ב. והנה מצינו במסכת שבת דף יא. שרשב"י וחביריו פטורים מן התפילה, והקשו התוס' שבת שם, דהרי מפורש בגמ' בשבת דף לא: להדיא שהיה רשב"י מתפלל בהיותו המ"ערה, והיה לובש את מלבושיו בשעת התפילה וכדאיתא התם. ותיירך לי בני הרב יעקב יהושע שליט"א דאולי היתה זו תפילה בעת צרה שהיא מן התורה ומהו אין לפטור אפילו אותם שתורתם אומנתם, ודפח"ח. אך מסתימת לשון הגמ' דכי מטא "עידן צלותא" מוכח דאיירי בזמן התפילה הקבועה.

ג. והנה לענ"ד היה נראה לי לדון ולומר דיש בתפילה כמה חלקים, חלק בקשת צרכים והוא מכוון בגמ' שבת דף י. חיי שעה וכמפורש ברש"י שם, ומזה פטורים באמת רשב"י וחביריו העוסקים בחיי עולם, אבל יש עוד ענין של שבח והודיה על הטוב והחסד שקיבל מעודו, וכעין דברי הרמב"ן סו"פ בא, דענין התפילה בבתי ננסיות הוא להודות לה' על שבראנו והמציאנו, וזה בודאי דרמי חיובא אף על רשב"י.

ד. ועוד נראה לומר דאפילו על בקשת צרכים נמי מיחיבי, דהיינו צרכי הנפש, והערב נא על התורה ויחוד הלב לעבוד, ויבקש רחמים ממי שהחכמה שלו ואלמלא הקב"ה עוזרו אינו יכול לו, שתצילני מיצר הרע וכו', בקשות אלו בודאי מוטלות אף על רשב"י וחביריו. ה. ובזה יתבאר מה דאיכא לתמוהו לפום ריהטא, דבמה נחשבת התפילה לעבודה שבלב, כיון שכל עיקרה אינה אלא הודאה או בקשת צרכים, אלא דאם בבקשת צרכי הנפש איירינן ניהא שפיר, דבודאי בקשות אלו נידונים כעבודת ה', דמה שהאדם מתחנן לפני בוראו שיטהר לבבו לעבדו באמת ובלבב שלם, זהו גופא חלק מחלקי העבודה התמימה והזכה.

אמנם מלבד זה נראה לומר, דע"י התפילה מתחזקת ההרגשה שהקב"ה זן ומפרנס ומטיב ומכין מזון, וכן על ידי ההודאה אנו מביאים לידי ביטוי את ההכרה שאנו מכירים שהכל מאתו יתב' ולך טוב להודות ולשמך נאה לזמר, זהו גם כן נכלל בכלל עבודת הלב שבת-פילה, ויש להאריך טובא בענינים אלו ואין כאן מקומו.

[ואגב, יש לציין לדברי המבי"ט בבית תפילה, פ"ו דתפילות הסדורות והקבועות בכל יום המה בלחש, אבל מה שמתפללים בעת צרה אי אפשר שיהיו בנחת, אלא בצעקה ובקול רם].

הלכות והליכות אירוסין ונישואין

פרק א'

התקשרות הצדדים בגמר השידוך

א. בשעה שגמרו הצדדים בדעתם והחליטו להתקשר בקשרי שידוכים נוהגים לערוך שטר "זכרון דברים", או שטר "ראשי פרקים" שבהם מפורטים כל פרטי ההתחייבויות שביניהם.

ב. בשטר זה כותבים את שמותיהם של הצדדים שקבלו על עצמם את ההתחייבויות הממוניות וכן את שמותיהם של החתן והכלה^(א), וכן את התאריך המדוייק שבו נעשה קבלת הקנין על ההתחייבויות, (או את זמן חתימת הצדדים^(ב)).

ג. יש לכתוב בפירוש את כל פרטי ההתחייבויות שנוטל כל צד על עצמו, התחייבות הדירה והרהיטים והוצאות החתונה^(ג), או התחייבויות של סכומי כסף שמתחייב צד אחד לחבירו, בכדי למנוע ויכוחים וחי' לוקי דעות.

ד. ראוי להקפיד שסכומי הכסף יהיו כתובים גם בתיבות בכדי למנוע אפשרות של הוספות ושינויים^(ד).

א. כתב בהגהות בשו"ת מהר"ם מינץ סי' ק"ט דבכתובה אין מזכירין תואר "החתן" ו"הכלה" בתחילת הכתובה אלא לאחר דהוזכר בנוסח הכתובה שאמר לה החתן: הוי לי לאינתו ונתרצית לו, והובא בסדר כתובה כהלכה פ"ו הלכ"ז, ומטעם זה לא כתבתי ב"שטר התנאים" ובשטר "זכרון דברים" תוארים אלו אלא לאחר שמוזכר שנתרצו שניהם זו לזה.

ב. ראה להלן סעיף ה' דיש שאין נוהגים לקבל קנין על ההתחייבות אלא בשעת עריכת התנאים. (בספר מנהגים דק"ק וורמיישא סי' רכ"ז הערה 2 הובא בענין נוכחות הרב או דיין בשעת כתיבת התנאים).

ג. בנידון התחייבות ליתן דבר מסויים אם נחשב כקנין "אתן" והוי קנין דברים האריכו האחרונים ז"ל בספרתם, יעויין היטב בשו"ע חו"מ סי' רמ"ה ס"א וס"ב ובטוש"ע חו"מ סי' קנ"ז ס"כ וברמ"א חו"מ סי' ר"ג ס"א ובשו"ע אבעה"ז סי' נ"א ובנו"כ שם, ועיין בקצוה"ח סי' רמ"ה ובסי' ר"ו סק"א, וכבר האריך בנידון זה בספר דבר למשפט סי' ה' ומשמם תדרשנו, ובמק"א בס"ד יתבאר עוד בנידון זה.

ד. ראה בספר סדר כתובה כהלכה פ"ב פרטי הדינים בנידון זה.

דבר אל אהרן ואמרת אליו בהעלותך את הנרת אל מול פני המנורה יאירו שבעת הנרות (ח' - ב')

בהעלותך את הנרות לדעת הרמב"ן שזר מעלה נרות ולא אמר אהרן יעלה נרות אלא בהעלותך כשיעלה אבל אינו מוזהר בו, עיין בס' עץ חיים למהר"ח אלפי-נדרי ובס' שיח יצחק על יומא, והנה בפ' תרומה כתיב והעלה נרותי על עבר פני משמע בעשיית המנורה נעשו הבזיכים להאיר אל עבר פני וכאן ציוה אותו אל מול פני המנורה יאירו, פירש"י שימשוך ראשי הפתילות, וצ"ל אעפ"י שהבזיכין כבר מתוקנים כן בתחילת עשיית מ"מ הלהב מתהפך לצד אחר עד שימשוך הפתילה לעבר פני, ואומר אני שעדיין אין ביד אדם שיהפך דוקא לעבר פני והי' סי' טוב שידלק לעבר פני ולא יהפך לצד אחר, ע"כ הבטיחו הקב"ה כשיהי' אהרן עצמו המדליק יזכה שלמול פני המנורה יאירו כל הנרות, ולא יהי' הלהב של שום אחד מהנרות מתעקם לצד אחר, ומפני כן ויעש כן אהרן שכל ימיו הי' הוא בעצמו המדליק ולא כהן אחר כדי שיהי' בטוח שאל מול פני המנורה יעלו נרותי'.

אל מול פני המנורה יאירו שבעת הנרות

יש לפרש עפ"י הירושלמי בשקלים "כל האומר שמו"ע בשם אומרו יראה שיהי' כאילו בעל השמועה עומד לנגדו ועי"ז מתדבק נשמת בעל המימרא באומר והוא תקון לשניהם" וע"כ צריכין אנו להיות לנגדינו צורת משה ועי"ז נאמר בזכרי' זכרו תורת משה (כן הוא בירושלמי וז"ל ר' יאשי' אמר כתיב זכרו תורת משה עבדי מ"ש הכא דכתיב תורת משה אלא מה זכירת תורה לעולם וצריך שתהא חדשה בלב בכל יום אף משה שקבלה ונתנה צריך שתהא להיות בו זכירה לעולם דלא לימא אינש אביי לות ישינה היא ואין צריך אלא צריך זכירה בו לעולם זכירה חדשה עכ"ל ועפ"י ירושלמי דחגיגה יתפרש ירושלמי זה כמין חומר) וגו' ומשה למד הכל מה' והוא בעל המאמר מר וצריך להעמיד השי"ת לנגד עיניו ושויתי ד' לנגדי תמיד וגו' והוא מרומז בלשון מול פני המנורה משה רבינו וז' נרות כבר אמרנו למעלה היינו ז' ספרי תורות כרבי ואז כשתעלה אותם אל מול פני המנורה יאירו שבעת הנרות ז' ספרי תורה ותשיג אותם.

הגליון לפר' בהעלותך נרמס ע"י ידידנו הנכבד הר"ר יעקב אפרים ערבליך הי"ו - בני ברק להגל שמחת הולדת הבן למנחם ונדבת ידידנו הנכבד הר"ר יהודה בן מלכה מרים מאנדיעל הי"ו - באור סאק להגל השמחה בבית רבינו הגאב"ד שליט"א ולזכותו והצלחתו

קול רינה וישועה באהלי צדיקים ברכת מול טוב נשנר קביו מן רבינו הגאב"ד שליט"א להגל שמחת אירוסין נדרתו בת הרב יעקב יהושע שליט"א חתן הנדב"צ אב"ד ערליי צפת שליט"א עב"ד החתן הרב משולם זוסיא האגוני שליט"א ברה"ג מנחם מנענדל האגוני שליט"א בן הנדב"צ אב"ד סערט ויוניץ ירושלים שליט"א חתן מרן אדמו"ר מוויניץ בי"ב שליט"א

לתרומות והנצחות ניתן לפנות לטל': 058-3238947 או לדוא"ל: SHVIVIAASH@GMAIL.COM לקבלת הגיליון מידי שבוע ניתן לשלוח בקשה לדוא"ל SHVIVIAASH@GMAIL.COM

בית הוראה שערי הוראה זמני פתיחת בית הוראה בראשות הגאב"ד בין השעות 9:00-14:00 14:30 בשאר שעות היממה יושבים חברי הבד"ץ מענה טלפוני 24 שעות ביממה: 03-6161616-03 בית הוראה לעניני רפואה 03-6148000 או 03-6161616 שלושה 3

ניתן לשלוח שאלות למרן הגאב"ד שליט"א בפסק: 0722-60-63-61 לקביעת תורים וקבלת קהל 03-6161616 שלושה 4